

עפ"א 33135/08/18 - מדינת ישראל - משרד החקלאות ופיתוח הכפר נגד מרדכי ניסני

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

עפ"א 33135-08-18 משרד החקלאות ופיתוח הכפר נ' ניסני

בפני כבוד השופט אלון אינפלד
המערערת
מדינת ישראל - משרד החקלאות ופיתוח הכפר ע"י ב"כ
עו"ד אורי סירוטה

נגד
המשיב
פסק דין
מרדכי ניסני ע"י ב"כ עו"ד אסי רובין

מהו היחס בין ערכי צער בעלי חיים לזכות הקניין? כיצד מאזנים את צערו של בעל חיים שנפגע על ידי בעליו לבין זכות הקניין של הבעלים וצערו על פרידה מבעל חיים שהחזיק ואהב, אף אם פגע בו? כיצד מעריכים את הסיכון לפגיעה עתידית בבעל החיים במסגרת ההחלטה אם נכון להשיב בעל חיים למחזיק הפוגע? האם מוסמך בית המשפט להתנות תנאים להשבת בעל חיים לפוגע?

המחלוקת בין הצדדים נוגעת לאופן הפעלת שיקול הדעת בעניין זה, הן על ידי הממונה על חוק צער בעלי חיים והן על ידי בית המשפט הדין בבקשה להשיב בעלי חיים, בניגוד להחלטת הממונה. הצדדים חלוקים בשאלה אם בית המשפט הדין בעניין מפעיל שיקול דעת עצמי בהערכת הסיכון לפגיעה עתידית, או שמא מתמצה תפקידו בביקורת מנהלית בלבד על החלטת הממונה.

רקע

1. לפני ערעור על החלטת בית משפט השלום בבאר שבע, מפי כב' השופטת ר. טיטקין עדולם מיום 25.7.18. בהחלטה קיבל בית המשפט את בקשת המשיב להשבת שתי כלבות שהיו ברשותו, לפי סעיף 10א לחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד - 1994 (להלן: "חוק צער בעלי חיים" או "החוק"), בניגוד לעמדת הממונה על צער בעלי חיים, תוך השתת תנאים והוראות.

2. בתאריך 13.3.18 נתפסו בביתו של המשיב, בחור צעיר כבן 23, שתי כלבות מעורבות בהן טיפל המשיב, האחת בשם "ניקי", הרשומה על שמו של המשיב, והשנייה "לוסי", אשר רשומה על שם שותפתו של המשיב לדירה. הכלבות, אשר היו מוחזקות בחצר הדירה, נתפסו על ידי מפקחי יחידת הפיצו"ח, שהגיעו למקום בליווי וטרינרי וכוח משטרה. תפיסת הכלבות בוצעה משום שעל פי החשד נעברו כלפיהן עבירות בניגוד לחוק צער בעלי חיים. זאת, לאחר שהמשיב צולם בסתר על ידי עוברת אורח מתעלל לכאורה בכלבות. נטען כי המשיב נראה מכה את אחת הכלבות, מטיח את ראשה ברצפה, סוטר לה, בועט בראשה, מצמיד את ראשה לרצפה כשהוא נשען עליה עם הברך, ומכה אותה בפיה. עוד נטען, כי נראה בתייעוד כי הכלבה הוחזקה במקום עם

זמם על פיה, כך שנמנע ממנה לאכול ולשתות, וכי החזקת הכלבות נעשתה בתנאי תברואה שאינם נאותים.

3. נוכח החשדות שהתעוררו נגד המשיב לגבי ההתעללות בכלבות כמפורט לעיל, הוחלט לתפוס את הכלבות ולהעבירן למתקן מוגן לצורך ביצוע בדיקות רפואיות ולצורך הטיפול בהן. המשיב נחקר במקום על ידי מפקחי היחידה, לאחר מכן נלקח על ידי המשטרה לחקירה ושוחרר עוד באותו היום למעצר בית לימים ספורים. במהלך חקירותיו, הודה המשיב, כי היכה את הכלבה כנראה בסרט, אך טען כי פעל כך לשם השגת מטרות חינוכיות. יאמר כי יש מחלוקת בשאלה אם עצם התפיסה של בעלי החיים נעשתה בהתאם לסדרי הדין החלים על הליכים מסוג זה, אולם בסופו של יום לא נראה כי התשובה לשאלה זו יכולה להשליך על שאלת האיזון בין הערכים המתנגשים, כפי שיוסבר בהמשך.

4. המשיב, שהתקשה להשלים עם נטילת הכלבות, הגיש בקשה למערערת להשבת הכלבות לחזקתו. בתאריך 15.3.18 נמסר למשיב כי לאור חומרת המעשים ועקב הנסיבות שבשולן נתפסו הכלבות, החליטה הממונה לפי חוק צער בעלי חיים לעשות שימוש בסמכותה לפי סעיף 10(א) לחוק, שלא להשיב לידיו את הכלבות, בשל החשש כי תבוצענה כלפיהן בעתיד עבירות נוספות בניגוד לחוק.

5. נוכח החלטה זו של הממונה, פנה המשיב בתאריך 25.3.18 לבית משפט השלום, בבקשה להשבת הכלבות מכוח סעיף 10א לחוק צער בעלי חיים. לאחר דיונים וטיעונים, לאחר שהוגשו ראיות בכתב ונחקרו המצהירים מטעם שני הצדדים (למרות התנגדות המערערת לחקירות אלה), הורה בית המשפט למערערת להשיב למשיב את הכלבות בכפוף למספר תנאים שקבע, כפי שיפורט בהמשך.

6. לא הייתה מחלוקת כי המשיב הוא הנראה בסרטונים הקצרצרים, כאשר הוא פוגע בכלבה לוסי. נתגלעה מחלוקת עובדתית בין הצדדים בדבר משמעות הנראה בסרטונים, על רקע הסברי המשיב, אם מדובר באלימות חמורה שהיא התעללות סדיסטית או שמא מדובר באלימות מתונה שנועדה להיות פעולת חינוך אף אם חרגה מגדר הסביר והראוי. לגבי קיום הזמם על פיה של אחת הכלבות בחצר, שאל בית המשפט את עצמו אם ניתן לקבל את הסבר המשיב, לפיו הכלבה נהגה לאכול דברים מסוכנים בחצר, היה צורך להגן עליה מפני עצמה והזמם הורכב לזמנים קצרים בלבד.

7. יוער, כי בחוות הדעת שהוגשה מטעם המערערת, מפי ד"ר נירית ציפורי ברק, סגנית הממונה על חוק צער בעלי חיים, נטען שנגרמה לבעל החיים עקה (סטרס) הן בשל הצורה בה הוכתה והן בשל כך שהמשיב עטה זמם על פי הכלבה לאורך שעות רבות, כך שלא יכולה לאכול או לשתות. הוסבר כי ההכאה יוצרת את העקה, הן בשל עצם ריבוי המכות ותכיפותן, והן בתחושת חוסר האונים של הכלבה, באשר אין היא יכולה להבין מדוע היא מוכית, ואין היא יכולה לדעת אם יש קשר בין המכות (והרכבת הזמם לאורך זמן), לבין מעשה כלשהו שאותו עשתה. הבנה, אשר הייתה מאפשרת לה ללמוד להמנע ממעשים המביאים עליה את הסבל. לכן, העריכה סגנית הממונה כי מדובר בהתעללות חמורה, אף אם לא נגרם לכלבה נזק פיזי ניכר לעין.

8. המשיב טען בבקשתו, אשר עובדותיה אושרו בתצהירו, כי הוא מעניק לכלבים יחס חם, טיפול טוב ומזון ראוי, והכל ממיטב כספו. בעדותו (החל מעמ' 6) הסביר כי אינו יודע כיצד לאלף כלבים. ברגע הנתון, המצולם בסרט, התנהג כפי שהתנהג בשל תחושת חוסר אונים, ודווקא משום רצונו בטובתה של הכלבה. הכלבה נהגה לאכול עץ, נמצאו בעבר חתיכות עץ אצלה בצואה והדבר גרם לה לדימום. לדברי המשיב, צעק עליה בעבר ואמר לה "לא", כאשר ראה שאוכלת עץ, הסיט פניה מהעץ ונתן מכה על אפה. אולם הדבר לא הביאה

לתוצאות ולכן הייתה הכלבה עם זמם. במקרה האמור, ראה כי היא מנסה לאכול חתיכת מתכת שפרקה ממערכת ההשקיה למרות הזמם, והחתיכה הייתה תקועה בזמם, כפי שנראה בסרט.

9. להשלמת התמונה יצוין כי בתאריך 26.3.18 הוגש נגד המשיב כתב אישום לבית משפט השלום בבאר שבע במסגרת ת"פ 55115-03-18, במסגרתו אפשר שהמערערת תעתור לבית המשפט לעשות שימוש בסמכותו לפי סעיף 17(ו) לחוק, להגביל את המשיב מלהחזיק בעלי חיים בנוסף לכל עונש אחר שיוטל.

החלטת בית משפט קמא

10. כאמור, היו מחלוקות בין הצדדים לעניין אופן ביצוע התפיסה של בעלי החיים, ואם הדבר נעשה באופן חוקי. בית המשפט קבע כי אין בידו לקבוע עובדות בעניין זה, באשר לא הוצגה לפניו כל מסכת הראיות. בהקשר זה הדגיש בית המשפט כי לשיטתו אין מדובר בדיון משפטי מלא, אלא בהליך של ביקורת מנהלית על החלטת הממונה, וכי מטעם זה נחקרו רק מצהירים מרכזיים מכל צד, מבלי שהתבררו מלוא העובדות.

11. לגופו של עניין, בית משפט קמא התייחס בהחלטתו לחוות דעתה של סגנית הממונה, לפיה אופן הכאת הכלבה, הותרתה עם זמם המגביל אכילה ושתייה וההחזקה בתנאי מחיה שאינם נאותים, גרמה לה לסבל פיזי ונפשי, מהווים התעללות אף אם אין הנזק גלוי לעין.

12. בית המשפט קבע, כי רק הכלבה לוסי נצפתה עם זמם על פיה, ואין תשתית עובדתית כי הדבר נמשך שעות רבות כדברי הממונה. בית המשפט קיבל את טענת המשיב, לפיה הצמיד לכלבה לוסי מחסום לפה משום שנהגה לאכול חפצים המזיקים לבריאותה. עוד נקבע, כי לא הוכח מחומר החקירה כי הכלבות שהו במקום במשך זמן ארוך ללא מזון ושתייה או דרך קבע בתנאים מחפירים, ואפשר שמדובר בסיטואציה רגעית לאותו ביקור, בה נצפו כלי האוכל והמים כאשר הם ריקים.

13. בית משפט קמא צפה בתיעוד החזותי והתייחס לאירוע המצולם כאירוע "קשה", המעורר מיד ובאופן טבעי כעס כלפי המשיב על מעשיו כלפי הכלבה האומללה. בהקשר זה, התייחס בית המשפט לגרסת המשיב, לפיה הכאת הכלבה נבעה מהצורך לחנך אותה, משום שנהגה לאכול חפצים שאינם ראויים למאכל והדבר הזיק לבריאותה, כשזו גם הסיבה לכך שנאלץ להצמיד לפיה מחסום באותו יום, בו אכלה חתיכת עץ. בית המשפט התייחס לכך כי גרסתו, לפיה ביום בו צולם האירוע אכלה הכלבה חיבור של צינור השקיה, מחוזקת מצפייה בסרטון בה נראה כי המשיב שלף מפיה דבר מה. בית משפט קמא התרשם, כי האלימות שהופגנה כלפי הכלבה לא נבעה מצורך סדיסטי, ומדובר באלימות שנדרשה על פי הבנת המשיב לחינוך הכלבה, ומתוך דאגה לשלומה.

14. עוד התרשם בית משפט קמא, כי המשיב הבין את הפסול שבמעשיו, הצהיר והתחייב כי לא יחזור עליהם בשנית. בית המשפט אף ציין, כי המשיב הודה שנכון היה להתייעץ עם איש מקצוע כדי להתגבר על הקושי שנוצר ואף הסכים לפנות לטיפול מכל סוג שהוא, לרבות טיפול אישי ופנייה למאלף כלבים כדי לרכוש כלים מתאימים, ובלבד שכלבותיו שנלקחו ממנו יושבו אליו.

15. עוד קבע בית משפט קמא, כי לא הוכח מחומר הראיות שמדובר במעשים אלימים מתמשכים של המשיב, וכי לא ניתן לקבוע בבירור את תדירות האלימות. בית המשפט התייחס לעובדה שהשותפים לדירה לא נחקרו, ואף לא שכנים נוספים, על מנת להבהיר נקודה זו. זאת, למעט המתלוננת, שצילמה את הסרטון, שאינה מתגוררת

בבניין אך שמעה באקראי את בכי הכלבות.

16. נוכח האמור, קבע בית משפט קמא, כי לא ניתן להסכים עם החלטת הממונה, לפיה, קיים יסוד סביר להניח שהמשיב יעבור עבירה לפי החוק בעתיד, כאשר אין ראיות ברורות על תדירות האלימות בעבר ומידת חומרתה. בית המשפט התייחס לדברי הממונה בדבר העקה שנגרמה לכלבה עקב הכאתה, וקבע כי מסקנת הממונה נובעת מהסרטון המצולם ועל סמך המצוקה שהפגינה הכלבה בזמן האלימות שהופעלה כלפיה ובסמוך לה. בהקשר זה קבע בית המשפט, כי משלא בוצעו בדיקות נוספות (כמפורט בפסקה 32 להחלטת בית משפט קמא) טרם קבלת ההחלטה הדרסטית בעניין הוצאת הכלבים, הרי שהמשיב הצליח לקעקע חלקים מהותיים בחוות דעתה של הממונה.

17. כאמור, בית משפט קמא התרשם באופן חיובי מכנות כוונותיו של המשיב, מאופן הפקת הלקחים ומהעובדה שנטילת הכלבים ממנו הותירה בו חותם וגרמה לו להפנים את הפסול שבמעשיו. בית המשפט הסכים עם המשיב כי הוצאת הכלבות לצמיתות הינה צעד קיצוני, שאינו מוצדק בנסיבות שפורטו לעיל. כן ציין כי בסופו של יום לא נגרם נזק לכלבה, מכך ניתן להסיק כי האלימות הפיזית שהופעלה לא הייתה בעוצמה גבוהה ביותר. עובדה זו תומכת למעשה בגרסת המשיב, לפיה מטרת ההכאה הייתה לשם השגת מטרות חינוכיות ולא הכאה סתמית.

18. בית המשפט קבע כי הזכות להחזיק בעל חיים הינה זכות בסיסית, ועצם ההחלטה להרחיק את בעל החיים, אותו גידל, לצמיתות, הינה החלטה שאינה מידתית בנסיבות העניין, וראוי היה לבחון אמצעי פחות חמור, במיוחד לנוכח העובדה שהמשיב הביע נכונות למלא כל תנאי שיוטל עליו. בית המשפט ציין כי בהותרת ההחלטה על כנה, יאבד המשיב את הכלבות לוסי וניקי לצמיתות, בעוד יוכל לגדל כל כלב אחר, כל עוד לא ייקבע אחרת בהליך הפלילי התלוי ועומד נגדו.

19. סיכומו של דבר, ולאחר שבית משפט קמא התרשם מדברי המשיב, לפיהם, הכלבות הינן כל עולמו ולאחר ששמע את טענות הממונה ועמד על מורכבותו, הורה למבקשת להשיב למשיב את הכלבות בתנאים הבאים: התחייבות שלא לעבור על חוק צער בעלי חיים בסכום גבוה, תשלום הוצאות אחזקה כפי שנקבעו, ערבות צד ג' של אחד השותפים בסך 6,000 ₪, והתחייבות להשתתף בקורס אילוף בעתיד.

ערעור ותשובה

טיעוני המערער

20. במישור הפרוצדוראלי, **טוענת המערער** כי ההליך נפתח כתביעה אזרחית, כאשר למעשה אמור היה להיפתח כהליך של החזרת תפוס, כהליך נלווה להליך הפלילי מכוח עבירה על חוק צער בעלי חיים.

21. טענתה המשפטית של המערער עוסקת **בהיקף ההתערבות של בית משפט קמא בשיקול הדעת של הממונה לפי החוק**, שהתקבלה מכוח לפי סעיף 10(א) לחוק, בהיות הממונה הגורם המקצועי המוסמך לעניין זה. לטענתה, מדובר **בשיקול דעת מקצועי ובהחלטה מינהלית**, ואילו הביקורת השיפוטית במקרה זה נועדה לבחון **האם החלטת הממונה הינה סבירה** והאם נתקבלה כדין ומשיקולים ענייניים, ואינה נגועה בשיקולים זרים, אפליה או לוקה בחוסר סבירות קיצוני. לשיטת המערער, נקודת המוצא היא שרק בהימצא סטייה

מהותית מעקרונות היסוד של המשפט המינהלי, תבוא התערבות שיפוטית בהחלטת הממונה.

22. לטענת המערערת, אין זה המקרה בענייננו, הואיל והחלטת הממונה התבססה על ראיות מוצקות, מהן עלתה תמונה כואבת של התעללות בכלבות מצד המשיב. לדברי המערערת, **החלטת הממונה**, אשר נהנית מחזקת התקינות המנהלית, חזקה שלא הופרכה, **לא חרגה ממתחם הסבירות, בוודאי לא באופן קיצוני** אשר יצדיק את התערבותו של בית משפט קמא. עוד טענה, כי שגה בית משפט קמא כאשר ייחס משקל רב להתרשמות הסובייקטיבית מהמשיב במהלך הדיון, והעדיף את התרשמותו המאוחרת תחת שיקול דעתה של הממונה על בסיס הראיות המנהליות שעמדו בפניה בעת קבלת ההחלטה. לשיטתה, בכך חרג מגבולות הביקורת השיפוטית והחליף את שיקול דעתה בשיקול הדעת שלו.

23. בטיעונים בעל פה טען ב"כ המערערת, כי החלטתו של בית משפט קמא נבעה בעיקר מההתרשמות הבלתי אמצעית מעדות המשיב, מאופיו ומכנות דבריו. בהקשר זה טענה המערערת כי התרשמות בית המשפט, שאין לזלזל בה, נתקבלה בשלב מאוחר יותר ואינה נכללת במסגרת חומר הראיות שעמד בפני הממונה בעת קבלת ההחלטה. לשאלת בית המשפט האם לא נכון להרחיב את היריעה ולבחון מכלול נתונים שלא עמדו בפני הרשות בעת קבלת ההחלטה המקורית, במיוחד כאשר מדובר בהחלטה בלתי הפיכה, השיבה המערערת כי אין מדובר בחלטה בלתי הפיכה, אלא למשך זמן של שנה מיום נתינתה.

24. עוד שגה בית משפט קמא לשיטת המערערת, שעה שקבע כי קיים חוסר משמעותי בתשתית העובדתית עליה הסתמכה הממונה, שעה שראיות אלה נמצאו מספיקות להגשת כתב אישום נגד המשיב. **לטענת המערערת הוכחה תשתית ראייתית מינהלית** מספיקה ואף מעבר לנדרש.

25. לגופו של עניין טענה המערערת, כי מדובר באירוע אלימות, ואין מקום להקל בכך ראש. **אפילו בהנחה כי הדברים נעשו למטרות חינוך, עדיין מדובר באלימות שכללה חבטות, בעיטות ומכות.** המערערת הצביעה על כך שהמשיב עצמו מסר בחקירה, כי לא מדובר בהכאה בודדת וכי היכה בעבר את הכלבה כדרך חינוך. כן טענה, כי שגה בית משפט קמא, שעה שקבע כי לא נעשו בדיקות נוספות שנדרש היה לבצע בטרם מתן החלטה דרסטית שכזו, ולא ברור באילו בדיקות מדובר, כאשר מדובר בבעל חיים שעבר התעללות.

26. כן נטען, בטיעונים בכתב וגם בטיעונים בעל פה, כי לא היה מקום שלא לקבל את חוות דעתה של הממונה כאשר לא הוגשה חוות דעת נגדית מצד המשיב. בטיעוניה בעל פה ציינה המערערת, כי חומר הראיות התבסס על שני סרטונים ותמונות, על חקירת המשיב באזהרה, עדויות וגורמים נוספים, וכי בסופו של יום מדובר בתיעוד קשה, המוכיח כי המשיב אינו ראוי להמשיך ולהחזיק בכלבות.

27. עוד טוענת המערערת, כי **שגה בית משפט קמא שגיאה משפטית, בקבעו כי הזכות להחזיק בעל חיים הינה זכות בסיסית של אדם**, כאשר עשויות להיות לקביעה כזו השלכות משמעותיות, המגיעות מעבר לתיקים מסוג זה. המערערת טענה, כי בית משפט קמא לא הבהיר אם מדובר בזכות קניינית או בזכות יסוד עצמית לעצם החזקת בעלי חיים. בהקשר זה טענה המערערת, כי לא ניתן להתייחס לבעלי החיים כאל זכות קניינית במובן הרגיל ומכל מקום אין יסוד לקביעה כי לאדם קיימת זכות בסיסית להחזקת בעלי חיים.

28. המערערת העלתה טענות לעניין **האפקטיביות של התנאים** שהוטלו על המשיב במסגרת החלטת בית משפט קמא, אשר עומדים בניגוד לעמדת גורמי המקצוע.

29. מעבר לכך, **במישור הכספי, המערערת גם חלקה על קביעת בית המשפט, כי המערערת תישא ולו בחלק מעלויות ההחזקה והטיפול בכלבות ממועד הגשת הבקשה ועד למועד השבתן**. זאת, נוכח מעשיו של המשיב, שהם אלו אשר הובילו לתפיסת הכלבות. הודגש כי עצם ההחלטה כי המשיב אינו נדרש לשאת במלוא העלויות הינה בבחינת "פרס" עבורו, באשר בתקופה זו חסך את הוצאות מזון והחזקתן.

30. נוכח האמור, עותרת המערערת לבטל את החלטת בית משפט קמא, לקבוע כי החלטת הממונה הינה החלטה סבירה, שנתקבלה על בסיס תשתית עובדתית מספקת, וכי לא התקיימה עילה להתערבות בהחלטת הממונה על פי כללי המשפט המינהלי. כבקשה חילופית בלבד, עתרה המערערת לחייב את המשיב במלוא הוצאות ההחזקה של הכלבות עד מועד השבתן בפועל.

תשובת המשיב

31. בפתח דבריו **הדגיש המשיב את אהבתו העצומה לכלבותיו**, את הפנמת משמעות מעשיו כלפיהן ואת **החרטה** שהביע בפני בית משפט קמא, שהינה אמיתית ומעומק הלב. לצד זה הדגיש את הגישה הבלתי מתפשרת של המערערת שהתבצרה בעמדתה מתחילתו של ההליך מבלי לתת את הדעת למכלול הנסיבות, גם לאחר שהמשיב הציע רעיונות יצירתיים. המשיב מצדד בהחלטת בית משפט קמא, אשר התרשם מתום לבו של המשיב, בצרוף עם העובדה שלכלבות לא נגרם כל נזק ולאחר שלא שוכנע כי מתקיים יסוד סביר לכך שהמשיב ישוב על מעשיו בעתיד.

32. המשיב טען, כי **בית משפט קמא בחן את הראיות, שמע את הצדדים והתרשם באופן ישיר מכך שהמשיב לא פעל מתוך מניעים שליליים וסדיסטיים, אלא ממניעים חינוכיים**, ושוכנע כי לאחר השבת הכלבות לחזקתו אין חשש לשלומן, ובית משפט קמא אף הטיל עליו התחייבויות לצורך הבטחה כי לא יפגע בכלבות.

33. עוד טען המשיב, כי המערערת חרגה **במישור המידתיות**, שעה שהעדיפה לנקוט באפשרות הקיצונית ביותר של שלילה מוחלטת של הכלבות מהמשיב, כאשר קיימות חלופות אחרות, שיש בכוחן להשיג את אותה מטרה, אם כי בדרך פחות קיצונית, הפוגעת פחות במשיב. עוד טען המשיב, כי צדק בית משפט קמא בקביעתו כי המערערת לא הציגה תשתית מוצקה וכי לא נמסרו עדויות נוספות זולת הסרטון המצולם, ומכאן שלא ברורה תדירות האלימות ועוצמתה. עוד טען, כי מדובר בהחלטה שהינה צופה פני עתיד בעניין הסבירות שהמשיב יפגע בכלבותיו בעתיד, ובית משפט קמא מתוך התרשמות אישית מהמשיב, מעוצמת החרטה, מהבנת משמעות הכלבות בחיי המשיב ומהעובדה שלשיטתו מצבן הרפואי היה ללא דופי, צדק בהחלטתו להשיב את הכלבות לרשותו בתנאים שקבע.

34. עוד בטיעונו בעל פה הטעים המשיב, כי לא משתמע מהחוק שבית המשפט צריך לבחון את סבירות החלטת הממונה, אלא להיכנס לתוך נעליה ולבחון את הדברים בעצמו, **כמו בהליך של חזרת תפוס**, וזאת על סמך הראיות שהוצגו בפניו. כן טען, כי בית משפט קמא יצק לתוך החלטתו נימוקים מהמשפט המינהלי, לעניין סבירות ומידתיות. בנוסף טען, כי אין מחלוקת מהותית בין הצדדים בדבר סוג הביקורת השיפוטית אלא באופן יישומה.

35. לטענת המשיב, צדק בית משפט קמא בכך שהכיר במעמדן של הכלבות כקניינו של המשיב, כאשר למעשה

פגיעה בקניין מהווה פגיעה בזכות חוקתית, הנוגדת את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

36. במישור הכספי, טען המשיב כי אין הגיון בכך שהמשיב יישא **בהוצאות החזקת הכלבים**, שעה שהוא בעצמו התנגד לאחזקה זו וביקש כי יושבו אליו. להפך, לאחר שהוחלט להשיב את הכלבות, מתברר כי ניתן היה למנוע את החיוב בהוצאות.

השלמות טיעון

37. **בהשלמת טיעוניה חזרה המערער** על עיקר טענותיה. בין היתר, ציינה את חומרת מעשיו של המשיב, אשר באים לידי ביטוי בחומר החקירה שנאסף, ואף מחקירת המשיב בעצמו, ממנה ניתן ללמוד כי התנהלותו אינה חד פעמית, אלא מתמשכת כמעין "שיטת חינוך". המערערת חזרה על הטענה, כי ההחלטה שהתקבלה מכוח סעיף 10(א) לחוק, הינה החלטה מינהלית במהותה, שנתקבלה על ידי הרשות המוסמכת באופן מקצועי, וראוי היה לבחון אותה במשקפי הביקורת של המשפט המינהלי. עוד טענה, כי סמכות הממונה להורות שלא להשיב את בעל החיים נשענת שלא רק על החשש הצופה פני עתיד כי יעברו כלפי הכלבות עבירות נוספות, אלא גם בשל הנסיבות אשר בהן נתפסו הכלבות, כמפורט בסעיף 10(א) לחוק, ואילו במקרה דנן, לשיטת המערערת מתקיימות שתי החלופות גם יחד.

38. המערערת שבה וציינה, כי **אין מדובר בהחלטה על החזרת תפוס לפי פקודת סדר הדין הפלילי, אלא בהחלטה מקצועית של הממונה, כרשות מנהלית**, כאשר רק סטייה מהותית מעקרונות היסוד של המשפט המינהלי תצדיק התערבות שיפוטית.

39. **בהשלמת טיעוניה המשיב** נכתב, כי בהליך אזרחי רגיל בית המשפט שלערעור נדרש לבחון את הסוגיות המשפטיות בלבד, מבלי להתערב בהכרעות עובדתיות כפי שנקבעו. לעומת ההליך שבנדון, בו התבקשו הצדדים להגיש את חומר החקירה והראיות לבחינה מחודשת על ידי בית המשפט, כפי שנהוג לעשות בהליכים פליליים, וכמקובל בהליך של החזרת תפוס. בהליכים כאלה, בית המשפט אינו בוחן את שיקול הדעת של הממונה, אלא בוחן את ההחלטה מחדש בהתאם לחומרי החקירה שהובאו בפניו.

40. עוד הפנה ב"כ המשיב לדברי ההסבר לתיקון ה-11 לחוק צער בעלי חיים, לפיו תוקן הנוסח של סעיף 10(א) לחוק, ממנו ביקש ללמוד כי סמכותו של בית המשפט לדון בבקשה לפי סעיף זה, דומה להחלטה בהשבת תפוס במשפט הפלילי, ולא כביקורת על ההחלטה המנהלית. כך, שלמעשה על בית המשפט לדון בבקשה לגופה, ולא בשאלה האם ההחלטה שניתנה על ידי הממונה עומדת בעקרונות המשפט המינהלי. עוד מסתמך ב"כ המשיב על סעיפים 10א(ג) ו-10א(ד) לחוק. לשיטתו, מניסוחם ניתן ללמוד כי מדובר בפסיקה עצמאית ולא כמי שבוחן החלטה מינהלית. עוד בתגובתו, התייחס המשיב להצעת החוק ולפרוטוקול הועדה לאישור הצעת החוק ואף ציטט דוגמאות שונות להתעללות אליהם כיוון המחוקק, שהם חמורים בהרבה.

41. עוד נטען כי המשיב אוהב את כלבותיו אהבת נפש וכי פעל בתום לב על מנת לחנכן, כי לא נגרם להן נזק וכי אין מדובר באלימות מזעזעת אשר מפניה נועד החוק, להגן על בעלי חיים. המשיב חזר על הטענה כי בית משפט קמא התרשם מכנותו, ואף שמלכתחילה חשב אחרת, שינה דעתו בעקבות אותה התרשמות חיובית. באשר לטענת המערערת, כי קיימות שתי חלופות בסעיף 10(א), טען המשיב, כי הנימוק להחלטת הממונה

שלא להשיב את הכלבות, היה החשש כי תבוצענה כלפיהן עבירות בניגוד לחוק. עוד טען בהקשר זה, כי החלופה השנייה של "נסיבות בהן נתפס בעל החיים", מכוונת לנסיבות בהן קיימים תנאי מחייה רעועים, שאינם ראויים למקום גידול בעל החיים, וכי אין זה המצב בעניינו של המשיב ולא משום כך לא הושבו הכלבות.

דין

42. לאחר עיון בטענות הצדדים, החלטתי לקבל את הערעור.

החוק ומטרתו

43. חוק צער בעלי חיים נוקט בדרכים שונות על-מנת להביא לשיפור רווחתם של בעלי החיים ובעיקר למנוע את סבלם. החוק נתן ביטוי משפטי לחובה המוסרית להגן על בעלי החיים. החוק מכון את התנהגותם של הפרטים ושל רשויות השלטון, והפרתו עלולה להביא לתוצאות עונשיות (סעיף 17 לחוק).

44. אחת הדרכים שבחר המחוקק למניעת צער בעלי חיים היא בקביעת עבירות פליליות קונקרטיות. סעיף 2(א) לחוק צער בעלי חיים אוסר על עינוי בעלי חיים, התאכזרות אליהם והתעללות בהם, וזהו הסעיף המיוחס למשיב בגין מעשיו. כן כולל החוק איסורים פרטניים בדבר התנהגות פוגענית בבעלי חיים, כגון איסור על שיסוי בעל חיים בבעל חיים אחר, העבדת בעל חיים עד אפסות כוחות, נטישה על ידי הבעלים ועוד.

45. הגנה נוספת ניתנת באמצעות סמכויות "הממונה", המתמנה על-ידי מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות. החוק מקנה לממונה ולפועלים מטעמו סמכויות שאמורות לסייע לו באכיפת החוק ומניעת פגיעה בבעלי חיים. בין השאר, ניתנו לממונה סמכויות כניסה לחצרים, תפיסת חפצים, חקירה ותפיסת בעלי חיים. חלק מהסמכויות עצמאיות אך חלקן תלוי באישור בית משפט מראש, או כפופות לביקורת שיפוטית, או להחלטה גוברת של בית המשפט בדיעבד.

46. בבג"צ 6446/96 **העמותה למען החתול נ' עיריית ערד**, פ"ד נה(1) 769 (1998), הוסבר על ידי כב' השופט גולדברג, כי החובה להגן על בעלי חיים מושתתת על שלושה טעמים. טעם מוסרי טהור, המנותק מהתועלת לאדם, הנובע מחמלה כלפי חיות וצערם התמים עת נפגעים מבלי יכולת להגן על עצמם. הטעם השני הוא חינוכי, על מנת שהאדם לא יהפוך לאכזר וקשה נשמה. הטעם השלישי הוא אקולוגי, כאשר פגיעת האדם בבעלי החיים מפרה את האיזון בטבע, ובכך נפגעת גם האנושות באופן עקיף. אם כן, הערך העומד ביסוד ההסדר הסטטוטורי הקבוע בחוק הוא ערך ההגנה על בעלי החיים מפני הפוגעים בהם.

טיב הבחינה השיפוטית בהליך דין

47. בטרם נבחן הדברים לגופו של עניין, אם ראוי להחזיר למשיב את הכלבות אם לאו, יש לבחון את טענות המערערת לעניין שיקול הדעת של בית המשפט בהליך מסוג זה. עמדת המערערת היא כי שגה בית משפט קמא לעניין טיב הביקורת על החלטת הממונה לעניין אי השבת הכלבות למשיב, באשר לא נקט בריסון המקובל בביקורת שיפוטית על מעשה המנהל. יאמר מיד, כי לעניין זה מקובלת עלי עמדת המשיב.

48. סעיף 10(א) לחוק קובע כי "על אף האמור בסעיף 9(ב), הממונה רשאי להורות שבעל החיים לא יוחזר לבעלים או למי שהיה מחזיקו אם הוא סבור שעקב הנסיבות שבשלן נתפס בעל החיים לפי סעיף 8, אין להחזירו לבעלים או למי שהיה מחזיקו או אם יש לו יסוד סביר להניח שהבעלים או המחזיק כאמור יעברו עבירה לפי חוק זה".

49. החלטת הממונה היא החלטה מינהלית במהותה, שניתנה על ידי הרשות המוסמכת. לשיטת המערערת, הדיון בבית המשפט הנובע מהחלטה זו נועד לבקר את ההחלטה. לשיטתה, על ההחלטה להיבחן במשקפי הביקורת השיפוטית בהתאם לכללי המשפט המינהלי. חשוב לציין שבית משפט קמא גם כן סבר, כמו המערערת, כי זוהי מסגרת שיקול הדעת. עם זאת, לשיטת המערערת, בפועל, הפעיל בית המשפט שיקול דעת ערעורי ולא ביקורת מנהלית.

50. טענת המשיב היא כי בית המשפט הדן בהליך להשבת בעל החיים פועל ב"כובע" של מחליט מקורי, ככל החלטה שיפוטית בהליך מעין פלילי. בית המשפט מוסמך לבחון מחדש את הנושא לגופו באופן עצמאי, על סמך חומרי החקירה שהובאו לפניו. אין הוא בוחן את החלטת הממונה כמבקר של החלטה שכבר נתקבלה, אלא מחליט בעצמו.

51. כאמור, במחלוקת בין הצדדים לעניין אופי שיקול הדעת, דעתי כדעת המשיב. סעיף 10א לחוק עוסק בהליך הפנייה לבית המשפט בעקבות החלטת הממונה. מפתת חשיבותו יצוטט תוכנו המלא:

- 10א. (א) הבעלים של בעל חיים או מי שהיה מחזיקו רשאים לפנות לבית משפט שלום בבקשה לקבל בחזרה את בעל החיים בתוך 10 ימים מיום קבלת ההודעה לפי סעיפים 9(ג) או 10 או בתוך 20 ימים מיום קבלת ההודעה לפי סעיף 9(א), לפי המאוחר.
- (ב) הוגשה בקשה כאמור בסעיף קטן (א), יוחזק בעל החיים במתקן המוגן עד לסיום ההליכים בבית המשפט.
- (ג) בית המשפט יהיה מוסמך לפסוק בעניין הוצאות החזקתו של בעל החיים במתקן המוגן.
- (ד) פסק בית המשפט כי אין להשיב את בעל החיים למבקש, יחולו הוראות סעיף 12.

52. מקריאת סעיף 10א לחוק יש ללמוד כי פסיקתו של בית המשפט הינה פסיקה מקורית לגופו של עניין. מלשון החוק עולה כי בית המשפט רשאי לפסוק שלא להשיב את בעל החיים לבעליו, או לפסוק להשיב. החוק אינו מנסח את שיקול הדעת השיפוטי כעיסוק באישור החלטת הממונה או ביטולו, לא כביקורת מנהלית ואפילו לא בניסוחים המקובלים לגבי ערעורים ועררים כגון "בעין חוזר ובערר רשאי בית המשפט לקיים את ההחלטה שעליה עוררים, לשנותה או לבטלה..." (סעיף לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996, וראו גם סעיף 213 לחסד"פ). נוסח החוק מתייחס לבעלים, למחזיק ולבעל החיים עצמו, אך לא להחלטה הקודמת, למעט בהקשר למועדים. אפילו סעיף 10א(ד) לחוק, שעניינו דחיית הבקשה, אינו מתייחס להחלטה שלא להשיב בעל החיים כהחלטה להשאיר החלטת ממונה על כנה, אלא החלטה "כי אין להשיב את בעל החיים". משמע, **תוכן החלטתו של בית המשפט הוא החלטה מקורית לגופו של עניין, ולא ביקורת על החלטה אחרת.**

53. מעבר לכך סעיף 10א(ג) מקנה לבית משפט סמכות בלעדית לפסוק הוצאות בענין החזקת בעל החיים, ללא תלות בסמכויות המנהליות בהקשר זה. אף בכך ניתן לראות חיזוק לכוונת המחוקק להעניק לבית המשפט את הסמכות לדון לגופם של דברים.

54. המשיב הפנה בתגובתו המשלימה לדברי ההסבר של שר החקלאות ופיתוח הכפר, מר אורי אריאל, מיום 3.6.15, שם מוסבר התיקון ה-11 לחוק, לפיו תוקן נוסח סעיף 10א לחוק. נכתב שם בין היתר, כי **"מוצע לתקן את הוראת סעיף 10(ב) ולקבוע כי הפניה לבית המשפט בבקשה להחזרת בעל החיים תהיה על דרך של "בקשה", בהתאם לתחום הפלילי בו עסקינן, ולא בדרך של "תביעה"**. אכן, מניסוח זה ניתן ללמוד כי הבעלים של בעל החיים רשאי לפנות לבית המשפט, שידון בבקשה לגופה כאינסטנציה מעין פלילית. בכך אינדיקציה נוספת להקבלה להחזרת תפוס, עם כל ההבדל בין שני ההליכים לענין אופי שיקול הדעת וסוג ההחלטה.

55. אכן, מבחינה פרוצדוראלית, מבחינת סדר הדין במובן הכרונולוגי, ההחלטה הראשונה היא של הממונה. לאחר החלטה זו, הבעלים או המחזיק של בעל החיים הוא זה אשר פונה לבית המשפט, כאשר אינו שבע רצון מהחלטת הממונה. משתמע, מעצם קביעת הסדר ונטל הפתיחה בהליך, כי על הבעלים הוא "המוציא מחברו" ועליו הנטל לשכנע שראוי להחזיר את בעל החיים, בניגוד לעמדת הממונה. לכן, במקרה הגבולי, בהתקיים מאזניים מעוינים, בעל החיים לא יוחזר. אולם, במחלוקת המשפטית בין הצדדים, אם החלטת בית המשפט היא כביקורת על החלטה מנהלית, כעין ביקורת בג"ץ, או שמא בית המשפט הוא הבוחן והמחליט בעצמו על יסוד הנתונים בעצמו, הרי שהתשובה לכך היא שמדובר בהחלטה עצמאית של בית המשפט. בהקשר זה מקובל עלי הניסוח המדויק של ב"כ המשיב לפיו בית המשפט פועל "כנותן החלטה ולא כמבקר החלטה".

56. אם כן, שיקול דעתו של בית המשפט רחב, ואין הוא מחויב באיפוק ובזהירות הנוהגת בעת ביקורת שיפוטית על החלטת רשות מנהלית מוסמכת, ואפילו לא במידת הריסון המחייבת ערכאות ערעור. אם שוכנע בית המשפט שראוי להשיב לבעלים את בעל החיים, רשאי הוא להחליט לעשות כן. זאת, גם אם בית המשפט סבור כי ההחלטה של הממונה היא במתחם הסבירות. וזאת, בדומה לשיקול דעת בית המשפט בדיון על השבת תפוס לפי סעיף 34 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט - 1969, עם כל ההבדלים בין ההליכים.

57. הצדדים לא הרחיבו טיעונים לענין הבסיס הראייתי שראוי שיעמוד לפני בית המשפט. אולם, בשים לב למטרות החוק (הקטנת סבל בעלי החיים) ולכך כי לוח הזמנים בחוק מלמד כי מדובר בהליך שאמור להיות מהיר ויעיל (מטרה שלא הושגה כלל בהליך דנן), לכאורה נראית לי נכונה העמדה לפיה, ככלל, בית המשפט רשאי להכריע בדברים על יסוד הראיות בכתב, כפי שהוסכם במקרה זה. זאת, מבלי לגרוע מסמכות בית המשפט לחקור מצהיר או עד מרכזי, אם יש נימוק מיוחד המצדיק זאת. בהקשר זה, יש לזכור כי הסמכות הראשונית ניתנה לרשות מנהלית, אשר בוודאי מוסמכת לשיקול שיקולים מנהליים וראיות מנהליות. בית המשפט אמנם בוחן הדברים מחדש ומחליט כעצמו, כאמור, אך אין אינדיקציה בחוק לפרוצדורה נוספת לגיבוש ראיות, מעבר למה שננקט על ידי הממונה, אף אם ניתנת אפשרות גם למבקש להוסיף ראיות בכתב מטעמו. כאמור, סביר להניח שיש לבית המשפט גם סמכות לחקור בקצרה מצהיר, או גורם מרכזי אחר. שכן, בניגוד לרוב ההחלטות בהליך של החזרת תפוס, ההליך דנן הוא בכל זאת בלתי הפיך, אם הבקשה להשבת בעל החיים לא תתקבל. כך נראית הפרוצדורה הנכונה לעניות דעתי. אולם, אין לנטוע מסמרות בשאלה זו, בהעדר טיעון מסודר של הצדדים

בהקשר זה. מכל מקום, בוודאי שלא מצאתי שגיאה בדרך בה ניהל בית המשפט את הדיון.

58. נוכח האמור לעיל, **לא מתקיימת סיבה פרוצדורלית לקבל את הערעור ויש לבחון את הדברים לגופו של עניין**. עם זאת, יש להדגיש כי החלטת בית משפט זה נעשית על דרך הערעור. דווקא בית משפט זה, בניגוד לבית משפט השלום, מחויב במידת האיפוק בהתערבות בהחלטות הערכאה הראשונה. הרי התערבות ערעורית אינה נעשית כדבר שבשגרה, אלא בהתקיים טעות ברורה או עילה מובהקת אחרת, אשר חייבת להביא לשינוי התוצאה.

שיקול הדעת

59. הצדדים התייחסו לשאלה אם יש לחיות זכויות, זכות לחיים או זכות שלא יתעללו בהם, זכויות חוקיות ממש או רק "מעין זכויות" (כאשר הכוונה היא למעשה קיום של איסור התעללות). שאלות אלה נדונו מספר פעמים בפסיקה בהקשרים שונים, אך אינן מצריכות הכרעה בהקשר דנן. שכן, המדובר במקרה קונקרטי, בנסיבות קונקרטיות, אשר טעון הכרעה על יסוד עובדתי קונקרטי, ולא על בסיס של דיון חוקתי תיאורטי.

60. אין מחלוקת שיש איסור על התעללות, אין מחלוקת כי אם יש יסוד סביר לחשש כי בעל החיים ייפגע מעבירה נגד חוק צער בעלי חיים, אין מקום להחזיר את בעל החיים למחזיק. אין מחלוקת שהתנהגות המשיב לא הייתה ראויה בנסיבות העניין וגרמה סבל חמור ומיותר לכלבה לוסי או לשתי הכלבות.

61. מחלוקת עובדתית ראשונה היא אם המעשה של המשיב נבע מסדיזם או אדישות קיצונית לרווחת הכלבות, או שמא מהתנהלות חינוכית בעיני המשיב, אף אם בלתי ראויה, החורגת במידה רבה מן המידתיות והסבירות, אך לא מבטאת עניין אישיותי או דפוס התנהגותי של המשיב. מחלוקת נוספת היא אם מדובר באירוע חד פעמי או חלק מדפוס התנהגות.

62. המשמעות של המחלוקות העובדתיות היא שהן משליכות על הערכת הסיכון לפגיעה עתידית בכלבות. זו השאלה שניצבה לפני בית המשפט, כפי שהיא ניצבה לפני הממונה. היינו, כאמור בסעיף 10 לחוק "אם הוא סבור שעקב הנסיבות שבשלן נתפס בעל החיים לפי סעיף 8 אין להחזירו לבעלים או למי שהיה מחזיקו או אם יש לו יסוד סביר להניח שהבעלים או המחזיק כאמור יעברו עבירה לפי סעיף זה".

63. בעת הערכת הנסיבות שבשלן נתפסו הכלבות והסיכון להן, יש לשים לב להערת המערערת כי אין יסוד לקביעת בית משפט השלום לפיה לאדם קיימת זכות בסיסית להחזקת בעל חיים. מאידך גיסא יש לקחת בחשבון את עמדת המשיב לפיה הכלבות הן בכל זאת קניינו, ופגיעה בהן מהווה פגיעה בזכות חוקתית המעוגנת בסעיף 3 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. זאת, כשיקול המצטרף לשיקולים האחרים בהערכת הסיכון לכלבות.

64. לגופו של עניין, הקביעה של בית משפט קמא, כי קיימת זכות בסיסית לאדם להחזיק בעל חיים אינה פשוטה כלל וכלל. לא ניתן לומר כי ישנה זכות בסיסית, כעין זכות יסוד, בהקשר זה. כך, אין זכות להחזיק חיות בר, אלא בהיתר מתאים. החזקת חיות משק אינה מותרת אלא בתנאים מסוימים, שאין האדם הרגיל מחזיק בביתו. ניתן בהחלט לתאר מצב בו יאסר על מי שאין בידו לספק שטחי מחיה מזעריים לגדל חיות מחמד גדולים, מכוח עקרונות צער בעלי חיים.

65. מכל מקום, ככל שקיימת זכות להחזיק בעלי חיים, מכוח זכות לחופש הקניין או מכוח חופש כללי אחר, אין ספק כי זכות זו כפופה לחובות הערכיות הנובעות מחוק צער בעלי חיים, ואין מדובר בקניין מיטלטלין "רגיל". הרי החוק מתיר, ואף מחייב, להפקיע את הבעלות במקרים המתאימים, עקב שיקולי צער בעלי חיים. כך או כך, במסגרת הליך זה, השאלה היא אם בעל החיים נמצא בסיכון אם יושב למחזיק, והאם ניתן להגן על בעל החיים מסיכון כזה, על ידי פגיעה שמידתה פחותה בזכויותיו של המחזיק.

66. זכות הקניין של מחזיק או בעלים של בעלי חיים בוודאי מקבלת משקל בהחלטה אם להחזיר בעל חיים. שהרי אף אם זכות זו כפופה לעקרונות חוק צער בעלי חיים, יש מקום לשיקול איזונים בין הערכים. מעבר לכך, יש לומר כי כאשר בוחנים את זכותו של מחזיק בעל חיים אל מול עקרונות וערכים אחרים, ברור שיש ליתן משקל מיוחד לרגשות המיוחדים שמפתחים המחזיקים לבעלי החיים שבחזקתם ולהפך. המדובר ברגשות "אנושיים" משמעותיים. לעתים, עוצמת הרגשות של אדם ל"ידידו הטוב" מזכירה רגשות אדם לבן משפחתו, ולא ניתן לתארם אלא כאהבה של ממש. לפיכך, למרות שלא קיימת זכות מיוחדת להחזיק בעלי חיים כזכות עצמית, צדק בית המשפט שנתן משקל חשוב לרגשות הבעלים ולזיקתו המיוחדת של המחזיק לבעל חיים אותו גידל בביתו.

67. אולם, בסופו של דבר, שיקול הדעת חוזר ללשון החוק, ובעניינו השאלה החשובה היא אם, על יסוד חומר הראיות שהיה מונח לפני בית המשפט יש "יסוד סביר להניח שהבעלים או המחזיק יעברו עבירה". ודוק, רמת הסיכון להישנות עבירות וגרימת צער בעלי חיים, אינה מאוד גבוהה. למעשה, לפי הדין, הנטל על המבקש להחזיר אליו בעל חיים לשכנע כי, למרות הנתונים ששכנעו את הממונה, אין "יסוד סביר להניח" שבעל החיים מצוי בסיכון לביצוע עבירות כלפיו, אם יוחזר לבעלים, או כי ניתן להקטין הסיכון באמצעי אחר שחומרתו פחותה.

ההכרעה על יסוד הראיות

68. בית המשפט השלום קבע שלא הוכחה במידה מספקת תדירות המעשים ולא הוכח כי אלימות חינוכית קודמת הייתה בעוצמה הקשה הנראית בסרטון. בית המשפט קיבל את גרסת המשיב לפיה מקרה זה היה חריג בעוצמתו. עלי לחלוק על בית המשפט השלום בנקודות אלה, למרות יתרון ההתרשמות הבלתי אמצעית, ממנה נהנית ערכאת הדין.

69. בית המשפט התייחס לכך שלא נחקרו עדים נוספים, שכנים נוספים בבנין, בשאלה אם ראו התעללות בעבר. אף לא נחקר השותף לדירה, אשר ליווה את המבקש לבית המשפט בכל הדיונים, אלא רק שותפה לדירה, אשר סיפרה כי היא מבקרת רק פעם בשבועיים ואין בידה להעיד בעניין. בית המשפט ייחס חשיבות רבה לחסר זה, אך אני מעריך הדברים אחרת.

70. האירוע צולם על ידי עדת ראיה, ואמנם זו מסרה שתיעדה מקרה אחד בלבד. העדה ציינה כי "**בפעם הראשונה שראיתי אותו מתעלל זו הייתה הפעם בה תיעדתי בפעמים קודמות שמעתי את הכלבים והבנתי שמדובר בהתעללות.**" (עמ' 2 לגיליון גביית העדות, שורות 14-15). אולם, משתמע מדבריה ששמעה פעמים קודמות קולות של בכי ונשמע היה לה כי מופעלת כלפי הכלבות אלימות. פעמים אחרות שמעה נביחות שאינן פוסקות. "**בנוסף לנביחות שמעתי מכות ובכי, וזה נשמע לי שהוא מרביץ להם...פעמים שביקרתי שם שמעתי שוב נביחות שלא פוסקות ואותה השערה שהשכן מתעלל בהם...**" (עמ' 1 לגיליון גביית העדות, שורות 5, 7-8). העדה מסרה, כי לאחר שהתברר לה כי נדרשות הוכחות כדי לנקט בפועל משפטית,

החליטה לאמת את חשדותיה, ולתעד המעשים באמצעות מכשיר הטלפון הנייד שלה.

71. משמע, העדה הבינה שיש התעללות בכלבות, מתוך מה ששמעה במו אוזניה מספר פעמים. ודוק, אין מדובר במי שמתגוררת במקום, אלא מי שמבקרת מידי פעם. כך, שיש משקל סטטיסטי גדול יותר לעובדה שהצליחה לשמוע זאת מספר פעמים, על פני מספר ביקורים, למרות שהיא לא מתגוררת דרך קבע במקום. התוכן ששמעה המתלוננת הוא נביחות בלתי פוסקות, מכות ובכי של כלבים. שמיעה זו הספיקה לה כדי לגבש השערה כי מדובר בהתעללות. לאחר שהבינה שנדרשות ראיות ישירות כדי לעשות משהו בעניין, באחד הביקורים, כאשר שמעה כלבים בוכים, החליטה לתעד הדבר באמצעות מצלמה. זו הראיה שהגיעה לבית המשפט. העדה הסבירה כי החליטה לעשות מעשה בעניין, רק לאחר שהבינה כי השכנים המתגוררים במקום חוששים לעשות זאת.

72. בית המשפט שלערעור נותן משקל רב להתרשמות של בית המשפט שלדיון מעדים שהעידו לפניו. לכן, יש בהחלט חשיבות לכך שבית המשפט האמין למשיב, בטענתו לפיה מדובר במעשה חריג, כי האלימות בעבר הייתה פחותה, והכל נובע מחוסר הבנתו בדבר הדרך הראויה לחנך הכלבים אותם הוא אוהב.

73. אולם, במבט במכלול הראיות, איני סבור כי מסקנת בית המשפט יכולה לעמוד על כנה, למרות ההתרשמות הישירה. יש לשים לב לכך שהמשיב בהודעתו בחקירה לא ציין כי המקרה שצולם הוא מקרה חריג, וטענה זו נטענה לראשונה בבית המשפט. בחקירתו מסר כי הוא אכן מכה הכלבים למטרות חינוכיות, וגם במקרה זה כך עשה. הסרט הוצג למשיב בחקירה, הוא נשאל לתגובתו ואמר "זה חלק מחינוך" (שורה 91) וכי "ככה אמרו לי מחנכים אותם". המשיב אישר בחקירתו כי במבט מן הצד רואים כי הוא אכן הגזים באלימות, אך לא אמר בשום מקום כי האירוע המצולם הוא אירוע חריג. למעשה, בקריאת הדברים ברצף משתמע להפך. בבית המשפט לא הצליח המשיב להסביר מדוע כבש את עדותו, ומדוע לא טען קודם לכן כי מדובר באירוע חריג. מכאן, שיש קושי בקבלת גרסתו וטענתו לחרטה, אף אם נשמעה משכנעת בדיון.

74. עוד יש לומר, כי גרסתו של המבקש ביחס לזמם על פי הכלבה אינה משכנעת. אמנם, נראה בסרט כי הוא מוציא מן הזמם משהו. עובדה המחזקת גרסתו לפיה ראה פרט לא ראוי לאכילה אשר הכלבה ניסתה לאכול, משום כך כעס עליה, מתוך דאגתו לה. אולם, הטענה כי הזמם נדרש "רק" כאשר אין הוא משגיח על הכלבה, מלמד לכאורה על שהיית הכלבה עם הזמם מרבית הזמן. הרי מדובר באדם עובד, שאינו משגיח על הכלבות יום ולילה, כיצד הניחה ללא זמם לשיטתו? רכיב זה של הגרסה אינו ברור ואינו משכנע. הדבר מקשה לא רק על קבלת גרסתו של המשיב, אלא גם על הערכת כנות כוונותיו לעתיד.

75. בית המשפט מצא פגם בכך שלא נחקרו עדים נוספים. אכן, מדובר במחדל חקירה וצריך היה לעשות מאמץ חקירתי גדול יותר. אולם, השאלה היא מה משמעות המחדל. ייתכן בהחלט כי, ככל שמדובר במעשים שנשמעו ואשר לא צולמו, אפשר שקשה יהיה למדינה לשכנע להרשיעו בפלילים, בהעדר אינדיקציה היכולה להוכיח מעבר לספק סביר כי באירועי האלימות בעבר חרג המשיב מגדר חינוך סביר, והגיע לכלל התאכזרות או התעללות פלילית. אולם, **אני סבור שבית המשפט לא מדד את הראיות באמת המידה הנכונה**, שכן ההליך דן אינו המשפט הפלילי עצמו.

76. **הנטל בהליך זה אינו הנטל של ההליך הפלילי.** אין צריך להוכיח החשדות להתעללות מעבר לספק סביר. השאלה היא, כפי שהגדיר המחוקק, אם יש לבית המשפט "יסוד סביר להניח שהבעלים או המחזיק כאמור

יעברו עבירה לפי סעיף זה". לצורך התשובה על שאלה זו, די בהחלט באינדיקציות טובות, היכולות לשמש כראיות מנהליות, מאירוע אחד או מריבוי אירועים. השילוב של דברי העדה על שמיעת הבכי והמכות בעבר, עם דברי המשיב בחקירתו במשטרה, מהם לא עולה כי האלימות שצולמה הייתה חריגה, מספיק בהחלט. **בכך לטעמי הוכח, ברמת ההוכחה הנדרשת כאן, כי אירועי האלימות בעבר היו גם כן קשים וחמורים, חרגו באופן קיצוני מפעולות חינוך ועלו לכלל מעשה עבירה לפי חוק צער בעלי חיים.**

יישום הדין

77. אלימות חמורה שחזרה פעם אחר פעם מהווה אינדיקציה טובה לנטיית המערער לאלימות כלפי הכלבות שהיו בהחזקתו. אפשר שכוונת המשיב באופן בסיסי היא חינוכית, אך גם מכות ובעיטות שהחלו למטרות חינוכיות, עלולות להגיע לכלל התעללות. ייתכן שהמשיב גם טיפל בכלבות. סביר להניח כי הוא אוהב אותן אהבה של ממש, ועצם השקעתו בהליך זה תוכיח. אולם, גם אהבת אמת אינה שוללת התעללות, כפי שאנו רואים לא פעם גם ביחסים עם ילדים, בני זוג או הורים זקנים, למרבה הצער והבושה. אין מנוס מן המסקנה כי הסיכון להישנות התנהגות המגיעה לכלל התעללות הוא מוחשי ועומד בקלות ברף שנקבע בחוק כי יש "יסוד סביר להניח כי הבעלים או המחזיק כאמור יעברו עבירה לפי חוק זה".

78. נכון, המשיב הבטיח ללמוד ולתקן את דרכיו. המשיב הסכים ללכת לקורס אילוף ולישם את הנלמד. המשיב הסכים לחתום על התחייבות, ואף חברו הסכים לחתום על ערבות בעניין זה. צריך עיון אם יש סמכות להתנות תנאים מסוג זה כאשר די בהם להבטיח את שלום בעלי החיים. אני נוטה לומר שיש סמכות כזו, הנלמדת מהסמכות להחליט החלטה קיצונית יותר, שלא להשיב את בעלי החיים כלל. ככל שניתן להסתפק בתנאים מסוג זה כדי למנוע הסיכון, בוודאי עדיף לעשות כן, במקום לשבור את לבו של המחזיק האוהב את כלבותיו. אולם, אין לבחור ב"חלופה" מסוג זה, אם הסיכון מוחשי, ואין דרך יעילה ומוחשית לפקח ולמנוע התעללות עתידית.

79. אכן, ייתכן בהחלט שהמשיב יצליח בעתיד ללמוד לנהוג אחרת, ואפשר שיצליח ללמוד כיצד לחנך כלבים בדרך נכונה, כך שלא יבטא את אהבתו לכלבים בהתאכזרות והתעללות. אולם, כל עוד המשיב לא הצליח להוכיח כי כבר למד וכבר שינה את דרכיו, לא נכון להשיב לו את הכלבות. שכן, עדיין נותר מקום לחשד כבד ומשמעותי כי ינהג באלימות שאינה מן המידה, והיא אף אלימות פלילית, התעללות והתאכזרות, בניגוד לחוק צער בעלי חיים. התנאים שהותנו על ידי בית המשפט אינם מספיקים כדי להגן על הכלבות בנסיבות של מקרה זה.

סיכום ותוצאה

80. התקבלה הטענה המשפטית של המשיב לפיה שיקול דעתו של בית המשפט היא כשל החלטה מקורית ולא כביקורת מנהלית על החלטת הממונה. יחד עם זאת, לגופו של עניין נמצא כי הראיות עצמן לא מאפשרות להגיע למסקנה אליה הגיע בית משפט השלום. יש לקבוע כי הוכח בראיות כי האלימות החמורה שנקט המשיב, אף אם מטרתה הייתה "חינוכית", עלתה לכלל התאכזרות והתעללות. כן יש לקבוע כי הוכח, במידת ההוכחה המספקת להליך זה, כי האירוע המצולם לא היה אירוע חריג, אלא חלק מדרכו "החינוכית" של המשיב, ביחסו לכלבות בהן החזיק. אפשר שהוכחה במידה מספקת כנות כוונתו של המשיב לשנות דרכיו, נוכח התרשמות בית המשפט, אך לא הוכח כי כבר שינה דרכיו. בהעדר שינוי ברור ומוכח אצל המשיב, יש יסוד סביר לחשש כי

המשיב יעבור עבירות חוזרות כלפי הכלבות, ולעניין זה לא מספיקים התנאים שנקבעו בהחלטת בית המשפט כדי להגן עליהן.

81. מטרותיו של החוק והוראותיו, אינן מאפשרות להעמיד את הכלבות בסיכון לפגיעה פלילית חוזרת. לא ראוי לאפשר למשיב להחזיק את הכלבות אותן החזיק בעת ההתעללות, עד אשר יוכיח כי למד כיצד לנהוג, וישכנע כי לא זו בלבד שהוא נכון להשתנות, אלא כי כבר השתנה.

82. **התוצאה היא שהערעור מתקבל** והחלטתו של בית משפט השלום מתבטלת. בקשתו של המשיב כי הכלבות תוחזרנה לידי - נדחית.

83. לעניין הוצאות ההחזקה של הכלבות - מכיוון שהמערערת העמידה את בקשתה לתשלום הוצאות ההחזקה המלאות כסעד חלופי, אין מקום להעניק סעד זה, משהתקבל הסעד העיקרי שהתבקש. זאת, מבלי שיש בכך קביעה משפטית לגבי מה ראוי לקבוע במקרים שכאלה. לפיכך, פטור המשיב מתשלום הוצאות ההחזקה של הכלבות.

84. לעניין הוצאות ההליך - בשים לב לשאלות המשפטיות, לתוצאה ולמכלול הנסיבות, ובשים לב לכך כי מדובר בהליך הקשור להליך הפלילי, אין צו להוצאות.

המזכירות תשלח עותק ההחלטה לב"כ צדדים.

ניתן היום, כ"ו כסלו תשע"ט, 04 דצמבר 2018, בהעדר הצדדים.